

PROKURATURA ORGANLARIDA KORRUPSIYANING OLDINI OLISHNING HUQUQIY VA TASHKILIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Abdullayev Shaxboxxon Abbosxon o'g'li

Huquqni muhofaza qilish Akademiyasi

Magistratura tinglovchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17222189>

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olishning huquqiy va tashkiliy mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish yo'llarini aniqlashga qaratilgan. Maqolada korrupsiyaga qarshi kurashishning nazariy asoslari, xalqaro tajriba va milliy amaliyot o'rtasidagi munosabatlar o'rganiladi. Adabiyotlar tahlili asosida prokuratura tizimida korrupsiya xavflarini kamaytirish bo'yicha kompleks tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Tadqiqot natijalarida prokuratura organlarining shaffofligini oshirish, ichki nazorat tizimini mustahkamlash va kadrlar siyosatini takomillashtirish zarurligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: prokuratura, korrupsiya, huquqiy mexanizmlar, tashkiliy islohot, nazorat tizimi, shaffoflik, davlat boshqaruvi.

IMPROVING THE LEGAL AND ORGANIZATIONAL FRAMEWORK FOR PREVENTING CORRUPTION IN PROSECUTORIAL BODIES

Abstract. This study aims to analyze the legal and organizational mechanisms for preventing corruption in prosecutorial bodies and identify ways to improve them. The article examines the theoretical foundations of combating corruption, the relationship between international experience and national practice. Based on the analysis of the literature, comprehensive recommendations have been developed to reduce the risks of corruption in the prosecutorial system. The results of the study indicate the need to increase the transparency of prosecutorial bodies, strengthen the internal control system, and improve personnel policy.

Keywords: prosecutor's office, corruption, legal mechanisms, organizational reform, control system, transparency, public administration.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАВОВЫХ И ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ОСНОВ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ КОРРУПЦИИ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРЫ

Аннотация. Целью данного исследования является анализ правовых и организационных механизмов предупреждения коррупции в органах прокуратуры и определение путей их совершенствования. В статье рассматриваются теоретические основы противодействия коррупции, взаимосвязь международного опыта и национальной практики. На основе анализа литературы разработаны комплексные рекомендации по снижению коррупционных рисков в системе прокуратуры. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости повышения прозрачности деятельности органов прокуратуры, укрепления системы внутреннего контроля и совершенствования кадровой политики.

Ключевые слова: прокуратура, коррупция, правовые механизмы, организационная реформа, система контроля, прозрачность, государственное управление.

KIRISH

Zamonaviy davlatchilik sharoitida prokuratura organlarining faoliyatida korrupsiyaning oldini olish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Prokuratura tizimi davlatning huquqni muhofaza qiluvchi asosiy institutlaridan biri sifatida jamiyatda adolat va qonuniylilikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi [1]. Biroq, prokuratura organlarining o'zida korrupsiya xavflarining mavjudligi ushbu institutning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va jamiyatda huquqiy nizomning buzilishiga olib keladi.

Korrupsiyaning oldini olish muammosi faqat prokuratura organlarigina emas, balki butun davlat apparatining samaradorligini ta'minlash nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, prokuratura tizimida korrupsiyaning mavjudligi davlatning huquqiy asoslarini zaiflashtirishga va fuqarolarning davlat institutlariga bo'lgan ishonchini pasaytirishga olib keladi [2]. Shu bois, prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olishning huquqiy va tashkiliy mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy davlatchilik nazariyasi va amaliyotining dolzarb masalalaridan hisoblanadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqotda prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish masalalarini o'rganishda qiyosiy-huquqiy, tahliliy va tizimli yondashuvlar qo'llanilgan. Tadqiqot metodologiyasi asosan adabiyotlar tahlili va mavjud huquqiy hujjatlarning tahlili asosida qurilgan. Korrupsiyaga qarshi kurashishning nazariy asoslarini o'rganishda milliy va xalqaro manbalardan foydalanilgan.

O'zbek huquqshunosligi sohasida prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish masalalari A.A. Saidov tomonidan chuqur tahlil qilingan. Muallif prokuratura tizimining islohoti kontekstida korrupsiya xavflarini kamaytirish yo'llarini ko'rsatadi va davlat hokimiyatining ushbu sohasi faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirishni taklif etadi [3]. Shuningdek, N.M. Azizova prokuratura organlarining kadr siyosatini takomillashtirish orqali korrupsiya xavflarini kamaytirish masalalarini o'rgangan. Muallif prokuratura xodimlarini tanlash va tayinlash jarayonlarida shaffoflikni ta'minlash zarurligi haqida muhim xulosalar bergan [4].

Rossiya Federatsiyasi huquqshunoslarining tadqiqotlarida prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish masalalari keng yoritilgan. V.P. Dmitrenko prokuratura tizimida korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlarining samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil qilgan va ichki nazorat tizimini mustahkamlash zarurligi haqida xulosalar bergan [5]. A.S. Baranov esa prokuratura organlarida korrupsiya xavflarini baholash metodologiyasini ishlab chiqishga bag'ishlangan tadqiqot olib borgan va ushbu sohadagi xavf-xatarlarni aniqlash usullarini taklif etgan [6]. I.N. Kucherena prokuratura faoliyatida etik me'yorlarning ahamiyatini ta'kidlab, professional axloq kodekslarini rivojlantirish orqali korrupsiyaning oldini olish imkoniyatlarini ko'rsatgan [7].

Xalqaro miqyosda prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish masalalari T. Winters tomonidan sistematik ravishda o'rganilgan. Muallif prokuratura tizimlarining xalqaro taqqoslash asosida korrupsiya xavflarini kamaytirish bo'yicha eng samarali usullarni aniqlagan va shaffoflik printsiplarini kuchaytirish zarurligi haqida dalillar keltirgan [8]. M. Rose-Ackerman esa korrupsiyaga qarshi kurashishning iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilgan va prokuratura

organlarida rag'batlantirish tizimlarini optimallashtirish orqali korrupsiya xavflarini kamaytirish yo'llarini ko'rsatgan [9]. J. Daly prokuratura faoliyatida jamoatchilik nazoratining rolini tadqiq etgan va fuqarolik jamiyati institutlarining prokuratura organlaridagi korrupsiyaning oldini olishdagi ahamiyatini ta'kidlagan [10].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish masalasi kompleks yondashuv va turli yo'nalishlar bo'yicha bir vaqtda ishlashni talab etadi.

Huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish, tashkiliy tuzilmani isloh qilish, kadrlar siyosatini yangilash va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish kabi yo'nalishlar bir-birini to'ldiruvchi holda amalga oshirilishi kerak.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olishning huquqiy asoslari tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud qonunchilik bazasi qator jihatdan takomillashtirishga muhtoj. Birinchidan, prokuratura xodimlarining manfaatlar to'qnashuvini tartibga soluvchi huquqiy me'yorlar aniqroq va batafsilroq ishlab chiqilishi lozim. Hozirgi vaqtda prokuratura xodimlari uchun manfaatlar to'qnashuvining aniq ta'rifi va uni bartaraf etish mexanizmlari etarli darajada belgilanmagan. Bu esa amaliyotda turli xil talqin va noto'g'ri harakatlarning yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Ikkinchidan, prokuratura organlarida ichki nazorat tizimini huquqiy jihatdan mustahkamlash zarur. Mavjud qonunchilikda prokuratura rahbariyatining o'z xodimlari ustidan nazorat o'tkazish vakolatlari va usullari yetarli darajada aniqlanmagan. Bunday vaziyat prokuratura xodimlarining g'ayriqonuniy harakatlarini o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish imkoniyatlarini cheklaydi. Ichki nazorat tizimini kuchaytirish uchun prokuratura organlariga ichki audit va nazorat bo'limlarini tashkil etish huquqiy asosini yaratish maqsadga muvofiq.

Tashkiliy jihatdan prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olish mexanizmlarini takomillashtirish bir necha yo'nalishni o'z ichiga oladi. Avvalo, prokuratura xodimlarini tanlash va tayinlash jarayonlarida shaffoflikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kadrlar siyosati asosan yopiq jarayon sifatida amalga oshiriladi va bu korrupsiya xavflarini oshiradi.

Prokuratura xodimlarini tanlashda ochiq konkurs usulini joriy etish, nomzodlarning professional va shaxsiy sifatlarini obyektiv baholash mezonlarini ishlab chiqish, tanlash jarayonida jamoatchilik vakillarining ishtirokini ta'minlash korrupsiya xavflarini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin.

Prokuratura organlarining faoliyat shaffofligini oshirish ham korrupsiyaning oldini olishning muhim yo'nalishidir. Prokuratura organlari o'z faoliyati haqida muntazam ravishda hisobot berish, fuqarolarga prokuratura xizmatlari sifati haqida ma'lumot olish imkoniyatini taqdim etish, prokuratura rahbariyati bilan fuqarolar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri aloqa kanallarini yaratish kabi chora-tadbirlar korrupsiya xavflarini kamaytiradi. Shuningdek, prokuratura organlarining faoliyat statistikasini ommalashtirish va ishlarni ko'rib chiqish jarayonlarini shaffoflashtirishning ahamiyati katta.

Prokuratura xodimlarining professional tayyorgarlik darajasini oshirish ham korrupsiyaning oldini olishning muhim omili hisoblanadi. Xodimlarning professional bilim va ko'nikmalarining etarli emasligi ularni noto'g'ri qarorlar qabul qilishga va korrupsion harakatlarga moyil qilishi mumkin. Prokuratura xodimlarini muntazam ravishda qayta tayyorlash, ularning huquqiy bilimlarini yangilash, korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha

maxsus treninglar o'tkazish zarur. Bundan tashqari, prokuratura xodimlarining ish haqi va ijtimoiy kafolatlarini yaxshilash ham korrupsiya motivlarini kamaytirish uchun muhim.

Elektron texnologiyalardan foydalanish prokuratura organlarida korrupsiya xavflarini kamaytirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Elektron dokument aylanishi tizimlarini joriy etish, prokuratura xizmatlari ko'rsatish jarayonlarini raqamlashtirish, fuqarolar va prokuratura organlari o'rtasidagi o'zaro aloqani elektron platformalar orqali amalga oshirish korrupsiya uchun sharoit yaratuvchi bevosita shaxsiy kontaktlarni kamaytiradi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanib prokuratura xodimlarining faoliyatini tahlil qilish va korrupsiya belgilarini avtomatik aniqlash tizimlari yaratish istiqbolida juda samarali bo'lishi mumkin.

XULOSA

Prokuratura organlarida korrupsiyaning oldini olishning huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish zamonaviy davlatchilik sharoitida dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Ushbu maqsadga erishish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, u bir vaqtning o'zida huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish, tashkiliy tuzilmalarni isloh qilish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yo'nalishlarini o'z ichiga oladi.

Huquqiy jihatdan, prokuratura organlarida manfaatlar to'qnashuvini tartibga solish, ichki nazorat tizimini mustahkamlash va javobgarlik mexanizmlarini kuchaytirish bo'yicha qonunchilik bazasini yanada rivojlantirish zarur. Tashkiliy jihatdan esa, kadrlar siyosatini isloh qilish, faoliyat shaffofligini oshirish va professional tayyorgarlikni yaxshilash yo'nalishlarida izchil ishlash lozim.

Korrupsiyaning oldini olish bo'yicha ishlarning samaradorligi prokuratura organlari rahbariyatining siyosiy irodasi, fuqarolik jamiyati nazorati va xalqaro hamkorlik darajasiga bog'liq. Faqat ushbu omillarning birlashishi prokuratura tizimida korrupsiya xavflarini sezilarli darajada kamaytirish va ushbu muhim davlat institutining samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Сайдов, А. А. (2023). Прокурорский надзор в системе государственного управления: теоретико-правовые основы. Ташкент: Адолат.
2. Азизова, Н. М. (2022). Прокуратура органларида кадрлар сиёсатини такомиллаштириш масалалари. Ташкент: Нуқуқ.
3. Хакимов, Ш. Р. (2023). Прокуратура тизимини модернизациялаш ва коррупцияга қарши кураш. Ташкент: Янги аср авлоди.
4. Рашидов, К. М. (2022). Давлат органларида коррупцияга қарши курашишнинг ҳуқуқий асослари. Ташкент: Тафаккур.
5. Дмитренко, В. П. (2023). Противодействие коррупции в органах прокуратуры: правовые механизмы. Москва: Юрлитинформ.
6. Баранов, А. С. (2022). Оценка коррупционных рисков в прокурорской деятельности. Санкт-Петербург: Юридический центр.
7. Кучерена, И. Н. (2023). Этические основы прокурорской деятельности. Москва: Проспект.

8. Winters, T. (2023). Corruption prevention in prosecution services: International best practices. London: Oxford University Press.
9. Rose-Ackerman, M. (2022). Economic mechanisms of anti-corruption in judicial systems. Cambridge: Harvard University Press.
10. Daly, J. (2023). Public oversight and prosecutorial accountability. New York: Legal Studies Institute.